

UPLATNENIE PRINCÍPOV SPRAVODLIVÉHO PROCESU V KONANÍ O PORIADKOVEJ POKUTE

Garancie vyplývajúce zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 36 ods. 1 listiny) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sa v konaní o poriadkovej pokute podľa ustanovení Trestného poriadku uplatňujú primerane, čomu zodpovedá aj emailová komunikácia ako menej formálny spôsob komunikácie medzi trestným súdom a stranami. Princípom spravodlivého procesu zodpovedá uloženie poriadkovej pokuty obhajcovi pre nesplnenie výzvy doručenej obhajcovi iba emailom asistenta sudcu na pokyn sudcu, ktoré viedlo k sťaženiu konania.
(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 309/2023 z 5. septembra 2023)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. B.**, advokáta a konateľa Advokátskej kancelárie E., proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tost 33/2022 z 9. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci**

1. Sťažovateľ pôvodne označený ako M. B. sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4 Tost 33/2022 z 9. januára 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že najvyšší súd uznesením z 29. novembra 2022 uložil sťažovateľovi ako obhajcovi obžalovaného pplk. Ing. Bc. M. K. poriadkovú pokutu vo výške 200 eur z dôvodu, že si nesplnil svoju zákonnú povinnosť, keď na základe výzvy najvyššieho súdu nepreukázal kolíziu ním udávaných termínov s jeho súkromnými/pracovnými aktivitami.

3. Proti uzneseniu o uložení poriadkovej pokuty sťažovateľ podal sťažnosť, ktorú najvyšší súd napadnutým uznesením zamietol ako nedôvodnú.

4. Sťažovateľ v podaní doručenom 31. mája 2023 uviedol, že 31. mája 2023 prestáva vykonávať advokáciu ako samostatný advokát M. B. a od 1. júna 2023 ju začína vykonávať ako konateľ Advokátskej kancelárie E. Z uvedeného dôvodu navrhuje, aby bol v konaní o jeho ústavnej sťažnosti od 1. júna 2023 označený ako M. B., advokát a konateľ Advokátskej kancelárie E.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ namieta porušenie označených práv podľa ústavy, listiny, dohovoru a dodatkového protokolu napadnutým uznesením najvyššieho súdu. Sťažovateľ namieta, že napadnuté uznesenie je nedostatočne odôvodnené, keďže nedostal adekvátnu odpoveď na svoju argumentáciu v sťažnosti.

6. Sťažovateľ v sťažnosti namietal, že i) výrok uznesenia o poriadkovej pokute nespĺňal zákonné náležitosti; ii) najvyšší súd uložil sťažovateľovi poriadkovú pokutu za nesplnenie povinnosti, ktorú obhajcovi Trestný poriadok neukladá; iii) výzva na splnenie povinnosti, za ktorej nesplnenie najvyšší súd následne sťažovateľovi uložil poriadkovú pokutu, nebola sťažovateľovi doručená spôsobom ustanoveným Trestným poriadkom; iv) najvyšší súd nerešpektoval ústavný princíp, že poriadková pokuta môže byť ako sankcia trestnej povahy použitá len ako najkrajnejší možný prostriedok zabezpečenia splnenia procesnej povinnosti.

7. Sťažovateľ v rámci prvej námietky argumentoval, že podľa § 176 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku musí uznesenie obsahovať výrok s uvedením zákonných ustanovení, ktoré boli použité, a ak ide o rozhodnutie vo veci samej, aj skutok a jeho právnu kvalifikáciu. Najvyšší súd uvedené ustanovenie nerešpektoval. Vo výroku uviedol § 70 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý je blanketnou právnou normou, ktorá neobsahuje skutkové podstaty, ale odkazuje na iné ustanovenia Trestného poriadku, keď sa v ňom uvádza, že poriadková pokuta môže byť uložená tomu, kto bez dostatočného ospravedlnenia neposlúchne príkaz alebo nevyhovie výzve alebo predvolaniu podľa tohto zákona. Najvyšší súd ale vo výroku neuviedol také ustanovenie Trestného poriadku, „z ktorého by sťažovateľovi mala vyplývať povinnosť, pre porušenie ktorej by mu mohla byť uložená poriadková pokuta, ani také ustanovenie Trestného poriadku, ktoré by Najvyšší súd oprávňovalo na to, aby príkazom, výzvou alebo predvolaním ukladal sťažovateľovi splnenie takejto povinnosti.“. Najvyšší súd na túto námietku nijako nereagoval.

8. Sťažovateľ ďalej argumentoval, že podľa § 176 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku opis skutku musí obsahovať len výrok rozhodnutia vo veci samej, ktorým sa rozumie rozhodnutie o vine a treste obvineného alebo rozhodnutie o inom spôsobe ukončenia trestného stíhania obvineného. Podľa sťažovateľa aj výrok uznesenia o uložení poriadkovej pokuty musí obsahovať opis skutku, za ktorý bola osobe poriadková pokuta uložená. Poriadková pokuta je sankciou trestnoprávnej povahy, preto je analogicky podľa § 180 Trestného poriadku potrebné aplikovať § 163 ods. 3 Trestného poriadku, ktorý upravuje náležitosti výroku rozhodnutia, ktorým je osoba sankcionovaná za konkrétny trestný skutok.

9. Výrok uznesenia o poriadkovej pokute ani jednu z uvedených náležitostí neobsahuje, sťažovateľ sa z výroku nedozvedel, za čo mu bola poriadková pokuta uložená, dozvedel

sa to len z odôvodnenia, čo je nedostatočné, keďže len výrok je pre toho, komu bola poriadková pokuta uložená, záväzný a až taká formulácia výroku zakladá prekážku veci rozhodnutej.

10. Najvyšší súd na tieto argumenty reagoval nedostatočne, resp. až protirečivo, keď odkázal na analógiu s ukladaním peňažných trestov, čo však podporuje záver o potrebe vymedzenia skutku vo výroku rozhodnutia.

11. Vo vzťahu k druhej námietke sťažovateľ poukázal na to, že poriadkovú pokutu možno uložiť za nesplnenie povinnosti, ktorú ukladá zákon, alebo povinnosti, ktorú súd uložil na základe zákona. Trestný poriadok pritom „*neukladá obhajcovi povinnosť, aby súd informoval, kedy sa nemôže zúčastniť verejného zasadnutia, ktorého termín nebol odvolacím súdom ešte ani len určený.*“.

12. Uvedenú povinnosť obhajcu nemožno odvodiť ani z prvej vety § 253 ods. 1 Trestného poriadku. Žiadosť súdu obhajcovi o poskytnutie informácie, kedy sa nemôže zúčastniť verejného zasadnutia, ktoré nebolo ešte nariadené, nemožno považovať za vedenie verejného zasadnutia alebo za opatrenie zabezpečujúce jeho riadny priebeh. Uvedený záver potvrdzuje aj § 298 Trestného poriadku, podľa ktorého sa ustanovenia o hlavnom pojednávaní primerane použijú len na verejnosť, konanie, začiatok a odročenie verejného zasadnutia, t. j. nie na jeho prípravu. Najvyšší súd pritom § 253 ods. 1 Trestného poriadku alebo jeho iné ustanovenie ako podklad na uloženie poriadkovej pokuty v odôvodnení neuviedol.

13. Sťažovateľ tiež nesúhlasí so záverom, že jeho postup skomplikoval určovanie termínu verejného zasadnutia. Najvyšší súd mohol bez ťažkostí určiť termín verejného zasadnutia v dňoch, keď sťažovateľ a druhý obhajca nemali žiadne povinnosti. Postup sťažovateľa pritom z objektívnych dôvodov nebol spôsobilý sťažiť určovanie termínu verejného zasadnutia z dôvodu, že v čase doručovania výzvy bol obžalovaný hospitalizovaný v nemocnici, čo bola rozhodujúca skutočnosť, ktorá mohla sťažiť určovanie termínu verejného zasadnutia. V spise je správa z nemocnice z 25. novembra 2022 (č. I. 3544), že hospitalizácia stále trvá, a hneď následne nasleduje výzva sťažovateľovi z 28. novembra 2022 (č. I. 3546).

14. Uvedené námietky boli podstatné pre vysporiadanie sa so zákonnosťou uloženia poriadkovej pokuty, najvyšší súd pritom na tieto námietky nijako nereagoval.

15. Sťažovateľovi bola poriadková pokuta uložená za nesplnenie povinnosti, ktorú nemohol objektívne splniť. Žiadosť najvyššieho súdu mu totiž bola doručená emailom 28. novembra 2022 o 10.47 h, pričom informácie s dokladmi mal doručiť do 16.00 h rovnakého dňa. Sťažovateľ túto povinnosť v uvedenej 5-hodinovej lehote nemohol splniť bez toho, aby neporušil povinnosť mlčanlivosti. Sťažovateľ svoje pracovné povinnosti preukázal údajmi, ktoré boli verejne dostupné na stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a ktoré obsahovali relevantné údaje (spisovú značku, deň a čas úkonu, druh úkonu) bez toho, aby porušovali povinnosť mlčanlivosti. V uvedenej lehote pritom bolo objektívne nemožné, aby klienti sťažovateľa ho zbavili povinnosti mlčanlivosti.

16. Najvyšší súd na túto námietku reagoval nedostatočne, nijako neodôvodnil adekvátnosť a dostatočnosť poskytnutej 5-hodinovej lehoty na splnenie danej povinnosti. Nie je zrejmé,

prečo nebolo možné uložiť lehotu na splnenie povinnosti v dňoch a prečo najvyšší súd legitímne predpokladal, že sťažovateľ si vôbec v uvedenej lehote bude schopný prečítať email, keď je úplne bežné, že advokát pri plnení svojich povinností sa často nenachádza v advokátskej kancelárii. Z výzvy tiež nie je zrejmé, aký rozsah splnenia uvedenej povinnosti bude najvyšší súd považovať za dostatočný a riadny, hoci v požadovanej lehote sťažovateľ predložil najvyššiemu súdu listiny, ktoré z jeho pohľadu preukazovali jeho pracovné povinnosti. Najvyšší súd pred uložením poriadkovej pokuty nijako nevytkol sťažovateľovi, že svoju povinnosť splnil nedostatočne. Ani dodatočné predloženie požadovaných dokumentov nemožno vnímať ako adekvátne, keď zákonnosť uloženia poriadkovej pokuty sa posudzuje na základe stavu v čase vydania rozhodnutia o poriadkovej pokute.

17. V rámci tretej námietky sťažovateľ namietal, že na splnenie povinnosti nebol riadne vyzvaný, keď ho v rozpore s poslednou vetou § 70 ods. 1 Trestného poriadku najvyšší súd v emailovej komunikácii neupozornil na možnosť uloženia poriadkovej pokuty v prípade nevyhovenia žiadosti. Z uvedeného mailu ani nevyplýva, že má ísť o príkaz, výzvu alebo predvolanie podľa konkrétneho ustanovenia Trestného poriadku. Najvyšší súd reagoval tak, že na možnosť uloženia poriadkovej pokuty bol upozornený v upovedomení, že v danej trestnej veci sa 24. novembra 2022 bude konať verejné zasadnutie. Týmto ale najvyšší súd nijako nereagoval na podstatu sťažovateľovej námietky. Autorom uvedeného emailu bol asistent predsedu senátu 5 T, hoci podľa § 253 ods. 1 Trestného poriadku opatrenia môže vykonávať predseda senátu a iné úkony súdu podľa § 10 ods. 2 Trestného poriadku môže vykonávať okrem predsedu senátu vyšší súdny úradník, probačný a mediačný úradník a súdny tajomník. Odôvodnenie napadnutého uznesenia v tomto smere neobstojí, keď najvyšší súd poukazyval na to, že asistent sudcu konal na základe pokynu predsedu senátu. Rozhodujúce je, že na základe rozvrhu práce *„predseda senátu nemôže na asistenta prenášať výkon právomoci, ktorá mu bola zverená zákonom, ak prenos tejto právomoci neumožňuje zákon... Výzvu asistenta predsedu senátu 5T Najvyššieho súdu preto nemožno považovať za úkon Najvyššieho.* Najvyšší súd ani riadne nereagoval na námietku, že najvyšší súd bol povinný výzvu doručiť spôsobom ustanoveným v § 65 ods. 1 alebo ods. 8 Trestného poriadku, prípadne § 66 Trestného poriadku, teda doručiť mu výzvu poštou alebo elektronickými prostriedkami podpísanými kvalifikovaným elektronickým podpisom. Predchádzajúca komunikácia emailom nelegitimizuje uvedené zaslanie výzvy sťažovateľovi, v ktorej bola požiadavka na splnenie určitej povinnosti.

18. Sťažovateľ napokon namietal, že uloženie poriadkovej pokuty má byť prostriedkom *ultima ratio*, t. j. len v prípade, ak splnenie povinnosti nemožno dosiahnuť miernejšími prostriedkami a je preukázané, že nesplnenie povinnosti bolo zavinené. Uvedené predpoklady pritom neboli v tejto veci naplnené, keď sťažovateľ v uvedenej lehote reagoval v čo najväčšej možnej miere s tým, že asistentovi sudcu uviedol, aby ho v prípade ďalších otázok neváhal kontaktovať aj telefonicky. Zo strany najvyššieho súdu už v uvedenej veci nebol kontaktovaný, preto uvedenú záležitosť považoval za vybavenú. Poriadková pokuta bola sťažovateľovi uložená napriek tomu, že bolo zjavné, že má záujem riadne a včas reagovať na výzvu súdu.

19. Reakcia najvyššieho súdu nijako neobjasňuje, prečo na splnenie požadovanej povinnosti nezvolil aj miernejšie prostriedky, a to za situácie, keď správanie sťažovateľa nebolo možné

hodnotiť ako obštrukčné. Tento postup najvyššieho súdu je pritom podobný, aký ústavný súd tvrdo kritizoval v náleze č. k. I. ÚS 41/2015 z 20. apríla 2016.

20. Uloženie poriadkovej pokuty ako sankcie predstavuje zásah do práva pokojne užívať majetok (vlastníckeho práva), preto tento zásah musí byť kumulatívne legálny, legitímny a proporcionálny. Z dôvodu arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyšší súd dostatočne neodôvodnil ani jeden z uvedených prvkov, preto napadnuté uznesenie protiústavne zasahuje aj do vlastníckeho práva sťažovateľa.

21. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 309/2023-19 z 8. júna 2023 ju v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

22. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie a na výzvu ústavného súdu reagovala podpredsedníčka najvyššieho súdu, ktorá v podaní č. k. KP 3/2023-294 z 3. júla 2023 navrhla ústavnej sťažnosti nevyhovieť s poukazom na pripojené vyjadrenie sudcu spravodajcu. Podľa sudcu spravodajcu argumentácia v ústavnej sťažnosti je v podstatnom zhodná so sťažnostnými námietkami sťažovateľa.

23. Najvyšší súd zotrval na tom, že pri ukladaní poriadkovej pokuty podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku nie je vo výroku potrebné špecifikovať skutkové okolnosti tvoriace základ pre uloženie poriadkovej pokuty a taktiež ani vymedzenie právnej vety, ktorá predstavuje subsumovanie skutkových okolností pod konkrétny dôvod uloženia poriadkovej pokuty. Rozhodnutie o poriadkovej pokute totiž nie je rozhodnutím v merite veci, ale rozhodnutie, ktorým sa upravuje vedenie konania. Túto interpretáciu považuje najvyšší súd za ústavne konformnú.

24. Najvyšší súd sa domnieva, že boli splnené zákonné podmienky podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku na uloženie poriadkovej pokuty sťažovateľovi ako obhajcovi obžalovaného. Najvyšší súd poukázal na § 253 ods. 1 Trestného poriadku v spojení s § 298 Trestného poriadku, podľa ktorého verejné zasadnutie odvolacieho súdu vedie a všetky opatrenia smerujúce na zabezpečenie jeho riadneho priebehu nariaďuje predseda senátu. Pritom prihliada na oprávnené záujmy strán. Predseda senátu oprávnene viedol odvolacie konanie tak, aby nevznikali zbytočné prieťahy v konaní a aby konanie bolo vedené hospodárne a efektívne. Z uvedeného dôvodu predseda senátu v súlade s § 70 ods. 1 Trestného poriadku pre prípad nariadenia verejného zasadnutia vyzval sťažovateľa, ako aj obhajkyňu JUDr. Zlochovú, aby *„hodnoverným spôsobom oznámili tunajšiemu súdu, aké sú ich plánované termíny pracovných/súkromných aktivít... a súčasne dokladovali preukazujúce kolízie.“* Ustanovenie § 70 ods. 1 Trestného poriadku *„dáva možnosť predsedovi senátu, aby vyzval osobu na splnenie povinnosti, ktorú mu uloží (v tomto prípade išlo o povinnosť*

v záujme určenia riadneho termínu verejného zasadnutia, ktorým by sa vylúčilo jeho zmarenie z dôvodu kolízie termínov obhajcov s ich skôr určenými termínmi pracovných/súkromných aktivít).“.

25. Sťažovateľ reagoval na výzvu súdu v ten istý deň elektronicky a oznámil, že verejného zasadnutia sa nemôže zúčastniť 1., 2., 5. a 6. decembra 2022. V dňoch 8. a 9. decembra 2022 sa nemohol zúčastniť verejného zasadnutia, keďže v tom čase zastupoval klienta v exekučnej veci v Prahe, pričom uviedol, že potvrdenie o účasti zašle dodatočne, avšak neobjasnil, prečo toto potvrdenie zašle až dodatočne. Dňa 15. decembra 2022 mal mať v Považskej Bystrici nariadené pojednávanie v právnej veci svojho klienta. Od 19. decembra 2022 do 6. januára 2023 mal čerpať plánovanú dovolenku, čo vedel preukázať len čestným vyhlásením. Sťažovateľ pripojil linky na webové sídlo Slovenskej advokátskej komory (ďalej len „SAK“) a webové sídlo Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Z webového odkazu SAK len vyplynulo, že SAK v období od 1. do 3. decembra 2022 organizovala zimný seminár pre advokátov v hoteli Patria na Štrbskom Plese. Z webovej stránky však nevyplývalo, že sa ho mal zúčastniť aj sťažovateľ. Tieto webové odkazy takto nemali „žiadnu výpovednú hodnotu, pričom tieto by mohol zaslať ktokoľvek.“. Sťažovateľ tiež nepreukázal, že by vo veciach vedených na Okresnom súde Martin (sp. zn. 2 T 84/2015) a na Okresnom súde Považská Bystrica (sp. zn. 5 C 41/2010) mal zastupovať niektorú zo strán v konaní a ani neuviedol koho konkrétne má v týchto veciach zastupovať. Z predloženej reakcie sťažovateľa a priložených príloh „*nebolo teda možné hodnoverne zistiť, či ním uvedených pracovných/súkromných aktivít sa sťažovateľ osobne zúčastnil.*“.

26. Nesplnenie uloženej povinnosti sťažovateľom vyplýva aj z odlišného postupu obhajkyne JUDr. Zlochovej, ktorá na výzvu súdu reagovala „*nielen včas, ale aj hodnoverne*“, keď z uvedeného zimného seminára v hoteli Patria zaslala sken faktúry z 8. novembra 2022. Svoje pracovné aktivity dokladovala odpisom zo zápisnice z hlavného pojednávania, prípadne upovedomením o hlavnom pojednávaní. Z uvedených dôvodov obhajkyňi nebola uložená poriadková pokuta.

27. K námietke nedoručenia výzvy podľa ustanovení Trestného poriadku uviedol, že zo spisu vyplýva, že sťažovateľ a najvyšší súd už prostredníctvom asistenta predsedu senátu komunikovali jednoduchou elektronickou poštou (emailom) bez zaručeného elektronického podpisu, pričom sťažovateľ túto skutočnosť dovedy nespochybňoval. Vzájomne si týmto spôsobom zasielali oznámenia, preto *a priori* nemožno uviesť, že takáto komunikácia nebola medzi nimi opodstatnená. Ďalej uviedol: „*Tým, že dochádzalo opakovane k vzájomným reakciám na emaily medzi asistentom predsedu senátu a sťažovateľom v predmetnej trestnej veci, je preto možné aj výzvu asistenta predsedu senátu odvolacieho súdu z 28. novembra 2022 adresovanú sťažovateľovi považovať za opodstatnenú.*“

28. Postup sťažovateľa „*spôsobil ďalšie komplikácie v súvislosti s určovaním termínu verejného zasadnutia*“, pričom práve sťažovateľ sa dožadoval toho, aby ho súd zahrnul do plánovania termínov hlavného pojednávania. Uloženie poriadkovej pokuty preto v danej veci „*bolo aj v súlade s ústavným princípom, že môže byť ako sankcia trestnej povahy použitá ako najkrajnejší možný prostriedok zabezpečenia splnenia procesnej povinnosti.*“.

III.2. Replika sťažovateľa:

29. Sťažovateľ v reakcii na vyjadrenie najvyššieho súdu v stanovisku doručenom ústavnému súdu 28. júla 2023 poukázal na to, že vo vyjadrení absentuje rozsiahlejšia argumentácia, ide len o opakovanie argumentácie uvedenej v napadnutom uznesení.

30. Najvyšší súd takto len zopakoval, že vo výroku napadnutého uznesenia nebolo potrebné špecifikovať skutok, pre ktorý bola uložená poriadková pokuta. Najvyšší súd nereagoval na námietku, že § 70 ods. 1 Trestného poriadku je blanketnou právnou normou, preto výrok mal obsahovať aj ustanovenie zákona, na ktoré táto blanketná právna norma odkazuje a pre ktorého porušenie bola poriadková pokuta uložená.

31. Sťažovateľ naďalej uvádza, že splnenie danej procesnej povinnosti bolo možné dosiahnuť aj miernejšími prostriedkami, čo je zjavné z toho, že sťažovateľ mal záujem zodpovedať na otázky najvyššieho súdu (čo sa týka povinností v decembri 2022), čo vyplýva aj z formulácie v závere mailu, aby ho asistent sudcu neváhal kontaktovať aj telefonicky, ak by mal ďalšie otázky. Najvyšší súd mal a mohol sťažovateľa upozorniť, že jeho odpoveď nepovažuje za dostatočnú. Namiesto toho sťažovateľovi uložil poriadkovú pokutu. K tejto argumentácii sa pritom najvyšší súd nevyjadril špecificky, ale len všeobecnými formuláciami (o výpovednej hodnote webových odkazov).

32. Najvyšší súd nereagoval špecificky ani na námietku, že ak chcel proti sťažovateľovi vynucovať splnenie procesnej povinnosti poriadkovou pokutou, mal mu výzvu doručiť zákonom ustanoveným postupom, čo zodpovedá jeho ústavnej povinnosti konať iba zákonom ustanoveným spôsobom, ktorej ho nezbavuje ani predchádzajúci neprocesný spôsob komunikácie so sťažovateľom.

33. Najvyšší súd nijako nekonkretizoval, ako sťažovateľ skomplikoval určovanie termínu verejného zasadnutia, keď bolo len na jeho rozhodnutí určiť termín verejného zasadnutia. Obdobne mohol najvyšší súd dodatočne osloviť sťažovateľa, čo sa týka jeho povinností v decembri 2022, čím by sa dalo jednoducho predísť akýmkoľvek komplikáciám, a to bez potreby ukladať poriadkovú pokutu.

34. Najvyšší súd napokon nijako nereagoval na námietku, že Trestný poriadok neukladá obhajcovi povinnosť informovať súd o povinnostiach, ktoré má v čase, keď súd nenariadil žiaden úkon trestného konania; námietku, že nemohol skomplikovať určenie termínu verejného zasadnutia, keď v tom čase verejnému zasadnutiu bránila hospitalizácia obžalovaného, bez ktorého nemožno konať verejné zasadnutie; námietku, že osobe nemožno uložiť poriadkovú pokutu za nesplnenie povinnosti, ktorú objektívne nie je spôsobilá splniť; námietku, že nebol zákonom ustanoveným spôsobom vyzvaný na splnenie povinnosti, pre ktorej nesplnenie mu bola uložená poriadková pokuta, a na námietku porušenia práva vlastníť majetok. Pritom v zmysle judikatúry ústavného súdu (II. ÚS 433/2012) ani dodatočné odôvodnenie preskúmaného rozhodnutia v konaní ústavného súdu nie je spôsobilé ovplyvniť opodstatnenosť ústavnej sťažnosti a arbitrárnosť napadnutého uznesenia.

35. V podaní doručenom ústavnému súdu 14. augusta 2023 sťažovateľ uviedol, že najvyšší súd rozsudkom z 27. júla 2023 uznal obžalovaného za vinného zo spáchania špecifikovaných trestných činov. Z uvedeného vyplýva, že odvolacie konanie, v ktorom bola sťažovateľovi uložená poriadková pokuta, bolo 27. júla 2023 právoplatne skončené, čím „*Najvyšší súd stratil právomoc vydávať v tomto odvolacom konaní akékoľvek rozhodnutia.*“. Z uvedeného

dôvodu sa tá časť petitu ústavnej sťažnosti, v ktorej navrhuje vrátiť vec najvyššiemu súdu, stala neaktuálnou (obsolentnou). Na tomto základe sťažovateľ zmenil petit ústavnej sťažnosti tak, že navrhuje, aby po konštatovaní porušenia označených práv ústavný súd bez vrátenia veci najvyššiemu súdu zrušil napadnuté uznesenie a zároveň aj uznesenie o uložení poriadkovej pokuty, „pretože len takýmto spôsobom je možné dosiahnuť úplnú nápravu zásahu do základných práv sťažovateľa po meritórnom skončení konania...“. Podľa sťažovateľa ústavný súd môže rozhodnúť aj nad rámec ústavnej sťažnosti, ak je to potrebné pre nápravu zásahov do základných práv sťažovateľa (napr. nález č. k. III. ÚS 266/2014 zo 16. decembra 2014).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

36. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podaní najvyššieho súdu a sťažovateľa dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

37. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu alebo iného orgánu verejnej moci nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu a inú právnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

38. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných

ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

39. Integrovanou súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (III. ÚS 209/04).

40. Predmetom ústavného prieskumu sú, aj keď v obmedzenej miere, aj rozhodnutia všeobecných súdov o uložení poriadkových pokút. V rámci doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu možno identifikovať skupinu rozhodnutí, v ktorých ústavný súd vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému došlo postupom či rozhodnutím všeobecných súdov alebo iných orgánov verejnej moci pri ukladaní poriadkových pokút (II. ÚS 374/06, II. ÚS 195/06, I. ÚS 41/2015, IV. ÚS 562/2018). Rozhodnutie o uložení poriadkovej pokuty je v zásade spôsobilé neprípustným spôsobom zasiahnuť do základných práv a slobôd účastníkov konania, a preto takéto rozhodnutie podlieha súdnemu prieskumu z hľadiska rešpektovania zásad spravodlivého procesu vo všetkých jeho aspektoch (I. ÚS 41/2015, IV. ÚS 562/2018). Z uvedeného dôvodu sú na rozhodovanie súdov o uložení pokút primerane kladené požiadavky, ktoré sú vyvoditeľné zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Znamená to predovšetkým to, že takéto rozhodnutie musí mať zákonný podklad a nemôže byť prejavom arbitrárneho prístupu.

41. Najvyšší súd v napadnutom uznesení dospel k záveru, že boli splnené zákonné podmienky na uloženie poriadkovej pokuty. Na možnosť uloženia poriadkovej pokuty bol sťažovateľ upozornený a bol o nej aj poučený podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku v upovedomení o verejnom zasadnutí nariadenom na 24. november 2022, ktoré bolo sťažovateľovi poštou doručené 17. októbra 2022, preto ju nebolo potrebné opakovať vo výzve z 28. novembra 2022.

42. Sťažovateľ spolu s JUDr. Zlochovou boli emailom asistenta predsedu senátu vyzvaní na splnenie špecifikovanej procesnej povinnosti 28. novembra 2022, a to na „*poskytnutie informácie, v ktorých dňoch mesiaca december 2022 sa nemôžu zúčastniť verejného zasadnutia s tým, že jej súčasťou majú byť aj doklady preukazujúce kolíziu s inými pracovnými/súkromnými aktivitami.*“. Sťažovateľ na výzvu reagoval emailom v rovnaký deň, pričom poukázal na kolíziu so seminárom advokátov organizovaným SAK, s hlavným pojednávaním vo veci iného klienta, s pojednávaním vo veci klientky, so zastupovaním klienta v Prahe v exekučnej veci a s plánovanou dovolenkou.

43. Najvyšší súd dospel k záveru, že sťažovateľ „napriek výzve a poučeniu súdu dostatočne na výzvu súdu nereagoval.“. Najvyšší súd pripustil, že sťažovateľ na výzvu reagoval, avšak „jeho správa, ako aj webové odkazy, na ktoré v správe poukázal, nepreukazujú kolíziu s inými pracovnými/súkromnými aktivitami obhajcu...“. Najvyšší súd ako sťažnostný súd navyše uviedol, že sťažovateľ ani do dňa rozhodovania o jeho sťažnosti dodatočne nepreukázal kolíziu s jeho pracovnými/súkromnými aktivitami. K námietke sťažovateľa o absencii skutkovej vety vo výroku uznesenia o poriadkovej pokute najvyšší súd uviedol, že výrok „nemusi obsahovať opis skutku, za ktorý bola osobe poriadková pokuta uložená. Ide o rozhodnutie procesnej povahy, ktoré ako donucovací prostriedok v súdnom konaní slúži na zabezpečenie riadneho vedenia trestného konania.“.

44. Najvyšší súd konštatoval, že výzva bola sťažovateľovi doručená 28. novembra 2022 o 10.47 h s tým, že sťažovateľ reagoval toho istého dňa o 13.22 h, lehota viac ako 5 hodín podľa najvyššieho súdu predstavuje „dostatočný časový priestor na to, aby na výzvu... reagoval nielen včas, ale aj riadne...“.

45. Najvyšší súd tiež poukázal na to, že asistent predsedu senátu 5 T postupoval v zmysle Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2022, ktorý upravoval, že asistent senátu „vykonáva odborné práce spravidla podľa pokynov riadiaceho predsedu senátu... Z úvodu výzvy predsedu senátu z 28. novembra 2022 pritom vyplýva, že asistent sudcu uvedenú výzvu realizoval na základe pokynu predsedu senátu...“.

46. Za nedôvodnú považoval najvyšší súd aj námietku, že najvyšší súd mal sťažovateľovi doručovať výzvu spôsobom podľa § 65 ods. 1 a 8 Trestného poriadku, prípadne § 66 Trestného poriadku, keďže na výzvy najvyššieho súdu sťažovateľ „viackrát reagoval emailovými správami, ktoré boli doručené spätne na emailovú pracovnú adresu asistenta predsedu senátu 5 T...“.

47. K námietke o poriadkovej pokute ako prostriedku *ultima ratio* najvyšší súd uviedol, že sťažovateľ „bol zrozumiteľne tunajším súdom vyzvaný, že okrem vymedzenia konkrétnych termínov (dni v mesiaci december 2022), ktoré môžu v mesiaci december 2022 znamenať kolíziu s predbežne pripravovaným novým termínom verejného zasadnutia (z dôvodu nezmarenia termínu verejného zasadnutia), bol rovnako zrozumiteľne vyzvaný, aby pripojil doklady preukazujúce kolíziu s jeho inými pracovnými/súkromnými aktivitami.“. Najvyšší súd neakceptoval argument sťažovateľa „o možnom porušení jeho povinnosti mlčanlivosti, ktorá mu vyplýva z ustanovenia § 23 ods. 1 zákona o advokácii. Bolo možné predložiť doklady, rovnako ako predložila obhajkyňa JUDr. Ingrid Zlochová, v ktorých práve z tohto dôvodu anonymizovala informácie, ktoré podliehajú povinnosti mlčanlivosti.“.

48. Odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu v spojení s uznesením o poriadkovej pokute predstavuje podľa ústavného súdu dostatočný základ na jeho výrok, ktorým sťažovateľovi bola uložená poriadková pokuta, resp. ktorým najvyšší súd zamietol sťažnosť sťažovateľa. Najvyšší súd primeraným, logickým, zrozumiteľným a vyčerpávajúcim spôsobom sťažovateľovi objasnil, prečo bola jeho sťažnosť zamietnutá a prečo bolo uloženie poriadkovej pokuty zákonné, preto napadnuté uznesenie nie je zjavne neodôvodnené. Právne závery najvyššieho súdu nemožno považovať za arbitrárne, t. j. také, ktoré by nemali oporu v zákone, resp. popierali by podstatu, zmysel a účel aplikovaných ustanovení Trestného

poriadku. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia je zjavné, že najvyšší súd sa zaoberal sťažnosťnými námietkami sťažovateľa. Ústavný súd považuje za nadbytočné opakovať tieto dôvody, odkazuje pritom na odôvodnenia napadnutého uznesenia a uznesenia o poriadkovej pokute.

49. K námietke týkajúcej sa znenia výroku uznesenia o poriadkovej pokute ústavný súd v plnej miere odkazuje na uznesenie vo veci obžalovaného č. k. III. ÚS 358/2023-23 z 13. júla 2023, v ktorom ústavný súd uviedol, že uvedená požiadavka nemá oporu v Trestnom poriadku a nie je prejavom svojvoľného výkladu ustanovení Trestného poriadku. Postačí, ak dôvod uloženia poriadkovej pokuty jasne vyplýva z popisu skutkových okolností uvedených v odôvodnení uznesenia o uložení poriadkovej pokuty, pričom výrok uznesenia odkazuje na § 70 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý zakotvuje zákonné podmienky na použitie tejto sankcie.

50. K námietke, že poriadková pokuta bola sťažovateľovi uložená za nesplnenie povinnosti, ktorú mu Trestný poriadok neukladá, je potrebné uviesť bez toho, aby ústavný súd podával podrobný výklad jednoduchého práva a elementárnych ustanovení Trestného poriadku, zvlášť v prípadoch, keď je sťažovateľ sám kvalifikovaným právnym zástupcom, že zmyslom a účelom sankčného opatrenia v podobe poriadkovej pokuty je vytvorenie účinného mechanizmu slúžiaceho k vynúteniu a upevneniu autority súdu, ktorého úlohou je zabezpečiť dôstojný a nerušený priebeh trestného konania vrátane jeho súčastí – hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia – vedúci k naplneniu základného účelu Trestného poriadku, ktorý je totožný s predmetom Trestného poriadku vyjadreným v § 1 citovaného zákona a ktorým je náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov. Takisto zásada zákonného trestného procesu podľa § 2 ods. 7 Trestného poriadku vyjadruje požiadavku nielen spravodlivého prejednaní veci nezávislým a nestranným súdom, ale aj jej prejednaní v primeranej lehote (§ 2 ods. 7 Trestného poriadku). Takýto výklad akcentujú aj ustanovenia § 253 ods. 1 a 11 Trestného poriadku, ktoré zverujú vedenie hlavného pojednávania do rúk predsedu senátu konajúceho súdu, ktorý súčasne môže sankcionovať prípady rôznych obštrukcií a narušenia plynulosti hlavného pojednávania zo strany zúčastnených strán a iných subjektov uložením poriadkovej pokuty (II. ÚS 200/2023). Obdobné právne závery platia aj vo vzťahu k príprave a priebehu verejného zasadnutia (§ 298 Trestného poriadku).

51. Právny záver najvyššieho súdu, že pre doručenie výzvy postačovala bežná emailová komunikácia (aj prostredníctvom asistenta predsedu senátu konajúceho na príkaz predsedu senátu), nepovažuje ústavný súd za arbitrárny. V konaní o poriadkovej pokute sa garancie vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 36 ods. 1 listiny), resp. z čl. 6 ods. 1 dohovoru uplatňujú primerane. Ústavný súd už uviedol, že pri vykonávaní procesných úkonov netýkajúcich sa bezprostredne merita veci, akým bolo v tomto prípade prijatie poriadkového opatrenia, nemožno v záujme zabezpečenia plynulosti konania v plnej miere neobmedzene trvať na uplatňovaní všetkých princípov spravodlivého procesu poskytnutých čl. 6 ods. 1 dohovoru (resp. čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny). V danej situácii bol takýto prístup zvlášť umocnený účelom využitia uvedenej poriadkovej sankcie, ktorou je zabezpečenie plynulosti postupu súdu vo vedenom trestnom konaní. Bolo teda úlohou konajúceho súdu zvážiť situáciu a rozhodnúť o miere uplatnenia garancií spravodlivého procesu (porovnaj III. ÚS 353/09). Uvedený spôsob menej formálnej komunikácie (emailová komunikácia)

najvyšší súd zaviedol už v predchádzajúcich štádiách trestného konania, sťažovateľ proti nemu nenamietal, pričom ide o dostatočne jasný spôsob komunikácie, v ktorom možno jednoznačným spôsobom komunikovať vzájomné stanoviská súdu voči stranám a ich zástupcom a týchto subjektov voči konajúcemu súdu bez toho, aby vznikali len v dôsledku menej formálneho spôsobu komunikácie pochybnosti o obsahu správ, resp. o obsahu napr. výzvy konajúceho súdu. V tomto zmysle možno za rozhodujúci považovať nepochybný obsah výzvy, a nie nevyhnutne formu jej oznámenia. K podobnému záveru dospela aj judikatúra najvyššieho súdu (napr. uznesenie č. k. 3 Tost 17/2013 z 29. mája 2013), podľa ktorej ak je obžalovaný, jeho obhajca alebo svedok riadne a včas upovedomený o hlavnom pojednávaní, je potrebné takéto upovedomenie považovať za príkaz podľa Trestného poriadku, aby sa na hlavné pojednávanie dostavil tak, ako to vyplýva z § 70 ods. 1 Trestného poriadku.

52. Ústavný súd nepovažuje za arbitrárny ani právny záver najvyššieho súdu, podľa ktorého uloženie poriadkovej pokuty (vrátane stanovenia jej sadzby) naplnilo ústavnú požiadavku poriadkovej pokuty ako *ultima ratio*. Spôsob sťaženia konania bol vymedzený v uznesení o uložení poriadkovej pokuty („*súd buď musel overovať pravdivosť ním udaných a nijako nepreukázaných skutočností, alebo mohol posunúť termín verejného zasadnutia na január 2023...*“), preto je bez právneho významu námietka sťažovateľa o hospitalizácii obžalovaného, ktorá mala znemožňovať nariadenie verejného zasadnutia v decembri 2022. Dôvodnosť uloženia poriadkovej pokuty sťažovateľovi ústavnému súdu neprislúcha hodnotiť ani spochybňovať. Ako už bolo načrtnuté, právomoc ústavného súdu nenahrádza postupy a rozhodnutia všeobecných (trestných) súdov a nepoužíva sa na skúmanie namietanej vecnej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom. Úlohou ústavného súdu nie je ani náprava prípadných pochybení všeobecných súdov pri vydávaní procesných rozhodnutí. Rozhodovanie o poriadkových pokutách (procesné rozhodnutia) pred všeobecnými súdmi patrí jednoznačne do výlučnej kompetencie všeobecných súdov, pri ktorej sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania (*m. m.* III. ÚS 152/2017, II. ÚS 285/2018). K požiadavke poriadkovej pokuty ako *ultima ratio* je potrebné tiež dodať, že prísnejší postup bol opodstatnený aj z dôvodu, že výzva najvyššieho súdu smerovala k sťažovateľovi ako obhajcovi (advokátovi), teda k práva znalej osobe. Z výzvy najvyššieho súdu totiž jednoznačne vyplývalo, že najvyšší súd vyzval sťažovateľa nielen na tvrdenie určitých skutočností (kolízia termínov), ale aj na ich hodnoverné preukázanie. Takto formulovaná výzva je pre práva znalú osobu jednoznačná a rovnako je jednoznačné, ako možno takúto výzvu splniť. Ústavný súd v tomto kontexte nepovažuje za arbitrárny právny záver najvyššieho súdu, že sťažovateľ svoje tvrdenia (o kolízii) nepreukázal, čím nepochybne nesplnil výzvu najvyššieho súdu.

53. Uloženie poriadkovej pokuty predstavuje zásah do vlastníckeho práva sťažovateľa (predstavuje priamy úbytok peňažných prostriedkov). Vzhľadom na záver o ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia však uvedený zásah do vlastníckeho práva sťažovateľa je potrebné považovať za ústavne akceptovateľný, preto nemožno uvažovať o porušení základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

54. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu neobsahuje nedostatky ústavnoprávnej intenzity, na základe ktorých by mohol vysloviť porušenie sťažovateľom označených základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

55. Keďže ústavný súd nezistil porušenie základných práv sťažovateľa podľa ústavy a listiny ani práv podľa dohovoru a dodatkového protokolu, nerozhodol o jeho ďalších návrhoch z dôvodu, že tieto sa viažu na vyslovenie porušenia základných práv a slobôd a úspech v konaní pred ústavným súdom.

56. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.